

Asia C-805/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

20.12.2021

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Spetsializiran nakazatelen sad (erityisrikostuomioistuin, Bulgaria)

Ennakkoratkaisupyyntöä koskevan päätöksen tekemispäivä:

20.12.2021

Vastaaajat:

ZhU

RD

VÄLIPÄÄTÖS

— [ei käännetty] kaupunki: Sofia

Spetsializiran nakazatelen sad (erityisrikostuomioistuin) – 14. jaosto

— [ei käännetty]

— [ei käännetty] Menettely on pantu vireille Bulgarian rikosprosessilain (Nakazatelno protsesualen kodeks, jäljempänä NPK) 485 §:n ja sitä seuraavien pykälien ja SEUT 267 artiklan 2 kohdan nojalla.

1. Varhoven kasatsionen sadin (ylin tuomioistuin, jäljempänä VKS) tulkinnan mukaan kansallisessa lainsäädännössä ei sallita veromerkitöiden valmisteveron alaisten tavaroiden kuljetukseen ja varastointiin käytetyn kuorma-auton tuomitsemista menetetyksi rikoksentekovälineenä. Samaan aikaan on syytä olettaa, että tällainen kuorma-auto on unionin oikeuden perusteella rikoksentekoväline, jolloin kansallisen tuomioistuimen on tutkittava, onko se tuomittava menetetyksi.

2. Siksi on esitettävä ennakkoratkaisupyyntö sen selvittämiseksi, onko kuorma-auto, jota käytetään veromerkitöiden savukkeiden hallussapitopaikkana, rikoksentekoväline.

3. Edellä esitetyistä syistä annetaan seuraava

VÄLIPÄÄTÖS:

Euroopan unionin tuomioistuimelle esitetään seuraava ennakkoratkaisukysymys:

4. Ennakkoratkaisukysymys

Onko direktiivin 2014/42 2 artiklan 3 alakohdan tai toissijaisesti puitepäätöksen 2005/212 1 artiklan kolmannen luettelakohdan kanssa yhteensopivaa, että kansallista lainsäädäntöä tulkitaan siten, että moottoriajoneuvo, jota käytetään veromerkitöimien valmisteveron alaisten tavaroiden (savukkeiden) merkittävien määrien varastointiin, ei ole rikoksentekoväline?

5. Unionin oikeus

Rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa 3.4.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/42/EU – – [ei käännetty] (jäljempänä direktiivi 2014/42)

Rikoksen tuottaman hyödyn ja rikoksella saadun omaisuuden sekä rikoksentekovälineiden menetetyksi tuomitsemisesta 24.2.2005 tehty neuvoston puitepäätös 2005/212/YOS – – [ei käännetty] (jäljempänä puitepäätös 2005/212)

Kansallinen lainsäädäntö

6. Rikoslaki (Nakazatelen kodeks), Darzhaven vestnik (valtion virallinen lehti, jäljempänä: DV) nro 26/68, – – [ei käännetty] (jäljempänä NK)

Valmisteveroista ja verovarastoista annettu laki (Zakon za aktsizite i danachnite skladove), DV nro 91/05, – – [ei käännetty] (jäljempänä ZADS)

VKS:n tulkintatuomio nro 2, annettu 18.12.2013 tulkintamenettelyssä nro 2/13, VKS:n rikosjaoston täysistunto (jäljempänä tulkintatuomio nro 2/13)

7. NK:n 234 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan, luettuna yhdessä sen 1 momentin kanssa, veromerkitöimien valmisteveron alaisten tavaroiden hallussapito on rangaistavaa, jos laissa vaaditaan veromerkkiä ja jos rikos koskee merkittäviä määriä. Rangaistuksena on 2–8 vuoden vankeusrangaistus ja tiettyjen ammattien tai toimien harjoittamista koskevan oikeuden menettäminen.

ZADS:n 2 §:n 2 momentin mukaan tupakkatuotteista kannetaan valmistevero. ZADS:n 11 §:n mukaan savukkeet ovat tupakkatuotteita. ZADS:n 4 §:n 7 momentin mukaan maksettavaksi kuuluva valmistevero suoritetaan hankkimalla veromerkki. Se kiinnitetään valmisteveron alaisiin tavaroihin – ZADS:n 20 §:n 2 momentin 6 kohta ja 64 §.

Savukkeet ovat näin ollen valmisteveron alaisia tavaroita, joiden hallussapito edellyttää veromerkin kiinnittämistä.

8. NK:n 53 §:n 1 momentin a kohdan mukaan tahallisen rikoksen tekovälineenä käytetty omaisuus on tuomittava menetetyksi valtiolle. Siinä säädetään seuraavaa:

”53 §:n 1 momentti: Rikosoikeudellisesta vastuusta riippumatta on tuomittava valtiolle menetetyksi

a) rikoksentekijän omaisuus, joka on tarkoitettu tai jota on käytetty tahallisen rikoksen tekemiseen; jollei omaisuus ole tallella tai jos se on luovutettu, menetetyksi tuomitaan sen arvo.”

Kansallisessa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä rikoksen tekemiseen käytettyä moottoriajoneuvoa pidetään yleensä rikoksentekovälineenä.

9. Kansallisen oikeuskirjallisuuden mukaan veromerkittömät valmisteveron alaiset tavarat ovat NK:n 234 §:n 1 momentin nojalla rikoksen kohteita. Rikokseen syyllistyy se, jonka tosiasiallisessa hallinnassa kyseiset tavarat ovat.

Oikeuskäytännössä on noussut esiin kysymys siitä, ovatko tällaisten tavaroiden kuljetukseen ja varastointiin käytetyt moottoriajoneuvot rikoksentekovälineitä – ja onko ne näin ollen tuomittava menetetyksi rikokseen syylliseksi todetulta henkilöltä.

VKS on katsonut tulkintatuomiossaan nro 2/13, että ajoneuvo, josta löydetään NK:n 234 §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena olevia veromerkittömiä tavaroita, ei ole rikoksentekoväline. Näin ollen sitä ei voida tuomita menetetyksi NK:n 53 §:n 1 momentin a kohdan mukaisena rikoksentekovälineenä.

Tämä johtuu siitä, että rikoksena pidetään veromerkittömien valmisteveron alaisten tavaroiden ”hallussapitoa” ”riippumatta paikasta, jossa tavarat sijaitsevat” ja ”riippumatta varastointipaikasta ja -tavasta, säilytyksestä jne.”.

VKS on katsonut, että ”siltä osin kuin hallussapito tapahtuu rikoksen kohteeseen vaikuttamalla, kuljetusvälinettä, josta veromerkittömät valmisteveron alaiset tavarat löydetään, on pidettävä ainoastaan paikkana, josta käsin tavaroita tosiasiallisesti hallitaan”.

Se on päätelty seuraavaa:

”Kuljetusvälinettä, josta löydetään veromerkittömiä valmisteveron alaisia tavaroita, jotka ovat NK:n 234 §:n tarkoitetun rikoksen kohteena, ei voida tuomita menetettäväksi NK:n 53 §:n 1 momentin a kohdan nojalla.”

Tosiseikat

10. Erikoissyyttäjä on nostanut syytteen kymmentä henkilöä vastaan sellaisen rikollisjärjestön johtamisesta ja siihen osallistumisesta, jonka tarkoituksena on

väitetysti saada taloudellista hyötyä tekemällä NK:n 234 ja 242 §:ssä tarkoitettuja rikoksia eli tuomalla veromerkittömiä savukkeita Kreikasta Bulgariaan ja pitämällä niitä hallussa Bulgariassa. Syyttäjän mukaan nämä teot on tehty myös järjestön jäsenten hankkimilla kuorma-autoilla. Oikeudellisesti asia kuuluu NK:n 321 §:n 3 momentin soveltamisalaan.

11. Erikoissyyttäjä toteaa erityisesti, että GM ehdotti ZhU:lle liittymistä rikollisjärjestöön, mihin tämä suostui. ZhU ilmoitti myös olevansa valmis kuljettamaan savukkeita Kreikasta Bulgariaan. ZhU oli suostunut siihen, että hänen nimissään ostetaan Iveco-merkkinen kuorma-auto ja puoliperävaunu. Erikoissyyttäjän mukaan rahat hankki DB, jonka väitetään myös olevan rikollisjärjestön jäsen. Näiden järjestelyjen toteuttamiseksi hankittiin Iveco-merkkinen kuorma-auto ja puoliperävaunu.

ZhU:ta ei ole kuitenkaan syytetty osallistumisesta rikollisjärjestöön (syyt olivat menettelyllisiä).

NK:n 234 §:n 2 momentissa tarkoitetut kaksi liitännäisrikosta

12. Syyttäjä huomauttaa, että ZhU:n ostamaan Iveco-merkkiseen kuorma-autoon lastattiin Kreikassa veromerkittömiä savukkeita, joita muut rikollisjärjestön jäsenet olivat hankkineet. Syyttäjän mukaan useat henkilöt osallistuivat savukkeiden piilottamiseen erityisiin kätköihin. Kuorma-auto lastattiin lopulta 13.–14.2.2011, ja ZhU ajoi sen DG:n johdolla ja valvonnassa Bulgariaan 15.2.2011. Sen jälkeen kuorma-autoon tuli vika, ja järjestön muut jäsenet korjasivat sen. Korjauksen jälkeen matka jatkui lopulliseen määränpäähänsä.

Kun ZhU pysäytti kuorma-auton taukoa varten ennen määränpäähän saapumista 24.2.2011, hänet pidätettiin ja veromerkittömät savukkeet takavarikoitiin (yhteensä 373 490 savukeaskia, joiden arvo oli 2 801 175 BGN eli noin 1 430 000 euroa).

ZhU:ta on syytetty NK:n 234 §:n 2 momentin nojalla siitä, että hänellä oli nämä veromerkittömät savukkeet hallussaan kuorma-autossa, ja hänellä väitetään olleen avustajana kuusi muuta vastaajaa. Ennen kuin syytekirjelmä toimitettiin kansalliselle tuomioistuimelle, ZhU teki sopimuksen ja tunnusti syyllisyytensä. Hänet tuomittiin kahdeksi ja puoleksi vuodeksi vankeusrangaistukseen, joka määrättiin ehdollisena neljäksi vuodeksi. Kansallinen tuomioistuin on hyväksynyt sopimuksen, ja ratkaisu on saanut lainvoiman.

Rikosoikeudenkäyntiä jatketaan muita henkilöitä vastaan, jotka on nimetty osallisiksi tähän rikokseen.

13. Syyttäjä toteaa lisäksi, että RD on 17.2.2011 ostetun Mercedes-merkkisen kuorma-auton omistaja. Tässä kuorma-autossa oli 25.2.2011 veromerkittömiä savukkeita (yhteensä 81 700 savukeaskia, joiden arvo oli 607 275 BGN eli noin 310 500 euroa). Kun RD oli kolmannen henkilön avustamana purkanut kuorma-auton ja vienyt savukkeet varastoon ja henkilöautoon, hänet otettiin kiinni.

Häntä syytetään NK:n 234 §:n 2 momentin nojalla siitä, että hänellä oli hallussaan tällaisia veromerkittäviä savukkeita kuorma-autossa, varastossa ja henkilöautossa paikkakunnalla, jossa hän oli pidätysketkellä. RD:tä syytetään erityisesti siitä, että hänellä oli kuorma-autossaan hallussaan 74 016 savukeaskia, joiden arvo oli 555 120 BGN eli noin 299 000 euroa.

Mitään väitteitä ei esitetty siitä, ketkä olivat kuljettaneet savukkeet RD:n kuorma-autolla siihen paikkaan, jossa hän purki savukelastin. Kuljetuksesta ei ole nostettu syytteitä.

RD:n ei ole väitetty kuuluneen rikollisjärjestöön.

Kysymyksen perustelut

14. Sovellettavat oikeussäännöt

Direktiiviä 2014/42 sovelletaan vain tiettyihin direktiivin 3 artiklassa lueteltuihin rikoksiin. Pääasiassa nostettiin kaksi syytettä – osallistumisesta rikollisjärjestöön, jonka tarkoituksena on NK:n 234 §:ssä tarkoitettujen rikosten tuottama taloudellinen hyöty, ja useista NK:n 234 §:ssä tarkoitetuista liitännäisrikoksista, joihin kyseisen rikollisjärjestön yksittäiset jäsenet ovat syyllistyneet.

Ensimmäinen teko eli osallistuminen rikollisjärjestön toimintaan kuuluu direktiivin 2014/42 3 artiklan h alakohdan soveltamisalaan eli järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 24.10.2008 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2008/841 soveltamisalaan – – [ei käännetty].

Syyttäjä väittää ensimmäkin, että Iveco-merkin kuorma-auto hankittiin nimenomaan rikollisjärjestön tarpeisiin. Sen hankkimista voitaisiin näin ollen pitää puitepäätöksen 2008/841 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettuna osallistumisena tähän rikollisjärjestöön. Ei ole kuitenkaan selvää, onko kyseinen kuorma-auto direktiivin 2014/42 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu rikoksentekoväline, jota on käytetty rikollisjärjestön toimintaan osallistumisessa.

Toisaalta molempia kuorma-autoja käytettiin nimenomaan NK:n 234 §:n 2 momentissa tarkoitetun liitännäisrikoksen suorittamiseen. Juuri tämän rikoksen kohdalla on todennäköisempää, että sitä pidetään rikoksentekovälineenä.

Tämä liitännäisrikos vaikuttaa suoraan Euroopan unionin etuihin. Se on ensinnäkin ristiriidassa valmistettuun tupakkaan sovellettavan valmisteveron rakenteesta ja verokannoista 21.6.2011 annetun neuvoston direktiivin 2011/64/EU – – (ei käännetty) kanssa siltä osin kuin se johtaa siihen, ettei maksettavaksi kuuluvaa valmisteveroa makseta. Toiseksi se on ristiriidassa unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta 5.7.2017 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 – – [ei käännetty] kanssa siltä osin kuin tästä toiminnasta aiheutuu vahinkoa unionin talousarviolle, joka rahoitetaan osittain myös tupakkatuotteiden valmisteverolla.

Direktiivin 2017/1371 10 artiklassa viitataan direktiiviin 2014/42, jota sovelletaan kyseisen säännöksen nojalla – direktiivin 2014/42 3 artiklan viimeinen lause.

Joka tapauksessa, jos direktiiviä 2014/42 ei voida soveltaa, olisi sovellettava puitepääöstä 2005/212. Sen johdanto-osan perustelukappaleista käy ilmi, että sen tavoitteena on torjua rajat ylittävää järjestäytynyttä rikollisuutta. Siksi sitä olisi sovellettava myös rikollisjärjestön tekemiin liitännäisrikoksiin, kuten veromerkitömiön savukkeiden laittomaan tuontiin jäsenvaltiosta toiseen, missä savukkeita kuljetetaan ja varastoidaan.

Lisäksi unionin tuomioistuin on katsonut, että sitä sovelletaan kaikissa tapauksissa, joista kansallisen lainsäädännön mukaan voi seurata yli vuoden pituinen vankeusrangaistus (tuomio 14.1.2021, Haskovo ja Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, 38–41 kohta). Tämä edellytys täyttyy pääasian oikeudenkäynnissä (ks. edellä 7 kohta).

Siksi on tarpeen tulkita direktiivin 201[4]/42 säännöksiä ja mahdollisesti myös puitepääöstä 2005/212.

15. Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Koska direktiivin 201[4]/42 2 artiklan 3 kohdassa ei viitata kansalliseen lainsäädäntöön, käsitteen ”rikoksentekoväline” sisällön olisi aina oltava sama kansallisista erityispiirteistä riippumatta.

Kansallisen lainsäädännön mukaan rikoksen tunnusmerkistön täyttää veromerkitömiön savukkeiden hallussapito. Tämä edellyttää sitä, että syytettyjen on täytynyt tosiasiallisesti hallita veromerkitömiä savukkeita. VKS:n tulkinnan mukaan (ks. edellä 9 kohta) ajoneuvo, jossa pidetään hallussa veromerkitömiä savukkeita, ei ole rikoksentekoväline.

Pääasiassa ZhU:n todettiin pitäneen savukkeita hallussaan yhdeksän päivän ajan omistamassaan kuorma-autossa, jonka hän ajoi Kreikasta Bulgariaan. Lisäksi RD:n katsotaan pitäneen savukkeita hallussaan yhden päivän ajan omistamassaan kuorma-autossa ja purkaneen savukelastia, kun hänet pidätettiin.

Tämä tarkoittaa sitä, että ensimmäisessä tapauksessa kuorma-autoa käytettiin savukkeiden kuljettamiseen ja niiden säilyttämiseen kuljetuksen aikana, kun taas toisessa tapauksessa kuorma-autoa käytettiin ainoastaan savukkeiden säilyttämiseen, sillä syyttäjä ei väitä, että sillä olisi kuljetettu savukkeita.

Herää kysymys, käytettiinkö kuorma-autoja näissä kahdessa tapauksessa direktiivin 201[4]/42 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna rikoksentekovälineenä. Erityisesti on tiedusteltava, voidaanko siitä, että kansallisen lainsäädännön mukaan veromerkitömiön savukkeiden kuljettaminen ei ole rangaistavaa toisin kuin niiden hallussapito, päätellä, että kuorma-auto, jossa veromerkitömiä savukkeita on säilytetty, ei ole rikoksentekoväline riippumatta siitä, käytetäänkö sitä kuljetukseen vai ei.

16. Unionin tuomioistuimen antaman vastauksen hyödyllisyys

Jos unionin tuomioistuin katsoo, että kuorma-autoja voidaan pitää rikoksentekovälineinä, kansallisen tuomioistuimen on ratkaistava asia siten, että ne on tuomittava valtiolle menetetyksi NK:n 53 §:n 1 momentin a alakohdan mukaisesti.

Tämä koskee ZhU:n omistamaa Iveco-merkkistä kuorma-autoa, ja tehdyn sopimuksen perusteella ZhU:n on nyt lopullisesti todettu syyllistyneen rikokseen.

Näin voisi olla RD:n omistaman Mercedes-merkkisen kuorma-auton tapauksessa, jos kansallinen tuomioistuin katsoo, että RD on tehnyt rikoksen.

Molemmissa tapauksissa ZhU:lle ja RD:lle on ilmoitettava tästä mahdollisuudesta, jotta he voivat turvata puolustuksensa (tuomio 14.1.2021, Haskovo ja Apelativna prokuratura – Plovdiv, C-393/19, EU:C:2021:8, 60 kohta).

Unionin tuomioistuimen vastauksesta on näin ollen hyötyä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle, jotta se tietää, 1) onko molempien kuorma-autojen menetetyksi tuomitsemista koskevan kysymyksen oltava osa oikeudenkäynnin kohdetta ja onko tuomioistuimen annettava siitä ratkaisu ja 2) onko asianomaisille annettava mahdollisuus esittää huomautuksia menetetyksi tuomitsemisesta, mikä edellyttää, että heille ilmoitetaan heidän oikeuksistaan etukäteen ja että he voivat osallistua oikeudenkäyntiin.

– – [ei käännetty]